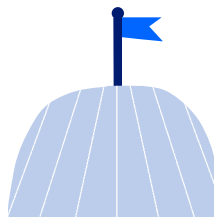

KLÁRA MAJCÍKOVÁ
RENATA VOTAVOVÁ

Cesta učitele k úspěšné práci
s heterogenní třídou

REFLEKTIVNÍ DENÍK

Modul III

Umožnění různého tempa a obtížnosti výuky

Obsah

Úvodem	5
Pro koho je určen reflektivní deník a jaká je jeho funkce	6
Z čeho se skládá reflektivní deník	7
Představení tematických modulů reflektivního deníku	8
Modul III: Umožnění různého tempa a obtížnosti výuky	9
Kde vidím své priority	10
Zásada: Promýšlejme a vytvářejme obsahově gradované úlohy	11
Zásada: Umožňujme žákům pracovat svým tempem	32
Zásada: Používejme ve výuce kotvící aktivity pro žáky s rychlejším tempem	53
Ohlédnutí za modulem III: Umožnění různého tempa a obtížnosti výuky	75
Závěrem	76
Seznam použité literatury	77

Úvodem

Do rukou se vám dostává **reflektivní deník**, určený jako nástroj podpory pro **práci v heterogenních (pestrých) třídách**. S neustále vzrůstající heterogenitou je více než kdy jindy důležité, aby obsah výuky umožnil všem žákům **zažívat** ve škole **vzdělávací úspěch**.

Pro učitele ale může být organizace i průběh takové výuky neustálou **profesní i osobní výzvou**. Ukazuje se, že důležitým aspektem posunu v efektivitě výuky v heterogenní třídě je **důvěra učitele ve vlastní schopnosti**. Nikdo není způsobilý tak jako vy sám/sama zhodnotit své přednosti, obavy nebo limity, které ve své praxi pocítujete, a pracovat s nimi.

Reflektivní deník, který jste právě otevřeli, může napomoci k **uvědomění si a rozvoji vlastních silných i slabých stránek**. Je jedním z vhodných nástrojů zhodnocení svých schopností při práci s heterogenní třídou a pomocníkem pro určení dalšího směřování vašeho **profesního rozvoje**.

Reflektivní deník navazuje na publikaci **Desatero úspěšné práce s heterogenní třídou**, vydanou Národním pedagogickým institutem ČR, která se tomuto tématu věnuje.

Na publikaci i její části v podobě elektronického seriálu na www.zapojme.vsechny.cz odkazují na vybraných místech **QR kódy**.

Pro koho je určen reflektivní deník a jaká je jeho funkce?

Reflektivní deník pro práci s heterogenní třídou je určen **primárně pro učitele základních škol, a to od začínajících učitelů až po učitele experty**. Lze ho využívat:

- **Individuálně.** Učitel s deníkem pracuje tak, že mu tento nástroj umožňuje plánovat si dílčí kroky, které vycházejí z potřeb jeho žáků v heterogenní třídě.
- **Ve skupině učitelů.** Sdílení vlastních pokroků a výzev s ostatními kolegy může učitelům přinést konstruktivní zpětnou vazbu a posunout je v jejich profesních kompetencích.
- **V případě začínajících učitelů** je reflektivní deník vhodným podkladem **pro spolupráci s uvažujícím učitelem**.
- **V rozvojových hovorech s vedením školy** lze deník využívat jako podklad pro hospitace mezi učiteli navzájem nebo hospitace vedení školy s následným rozbořem.
- **Jako nástroj pro mentoring či supervizi** je deník v tomto ohledu jistou autovizí, která posléze může posloužit i jako podklad pro supervizi.

Z čeho se skládá reflektivní deník?

Reflektivní deník se skládá **ze tří modulů popisujících etapy na učitelově cestě** k úspěšné práci s heterogenní třídou. Jedná se o **modul I** Vytváření pozitivního třídního klimatu, **modul II** Realizace výuky srozumitelné pro všechny žáky a **modul III** Umožnění různého tempa a obtížnosti výuky.

V každé etapě/modulu jsou představeny **vybrané zásady** práce s heterogenní třídou a je předložen **sebe-hodnoticí nástroj** monitorující učiteli jejich naplnění. Dostatečný prostor je poskytován pro odpovědi na reflektivní otázky, které vyučujícím napomáhají s plánováním postupu naplňování jednotlivých zásad. Na konci každé etapy nabízíme prostor pro závěrečné ohlédnutí za vaší prací na souvisejících zásadách.

Struktura obsahu jednotlivých zásad je následující:

- V **úvodní části** se můžete ještě před zahájením práce zamyslet nad vlastní školní praxí a formulovat si, kam se chcete v dané zásadě posunout.
- V **check-listu** si můžete zaznačit své výchozí a závěrečné zkušenosti či dovednosti v jednotlivých krocích, které vedou k naplnění zásady.
- V rozpracovaných krocích check-listu jsou předkládány **otázky k vlastní reflexi** spolu s konkrétními tipy pro posílení daného kroku.
- Konec každé zásady poskytuje **prostor k závěrečnému ohlédnutí** za prací, kterou jste v jednotlivých zásadách odvedli. **Úspěšnost** vašeho postupu je možné průběžně hodnotit na konci vybraných stránek deníku na **sebehodnoticí škále**.

Představení tematických modulů reflektivního deníku

V reflektivním deníku jsou obsaženy **zásady učitele pro úspěšnou práci s heterogenní třídou**. Doporučení pro naplnění jednotlivých zásad jsou detailně rozpracována v publikaci **Desatero úspěšné práce s heterogenní třídou** a lze je pro práci s pestrou třídou úspěšně využít. Reflektivní deník vychází z obsahu metodiky s cílem poskytnout učiteli více prostoru pro **smysluplnější plánování profesního rozvoje** v tématu.

Pro účely reflektivního deníku nejsou **zásady** označeny čísly symbolizujícími jejich pořadí v Desateru úspěšné práce s heterogenní třídou, ale jsou **rozděleny metaforicky do tří etap učitelovy cesty**:

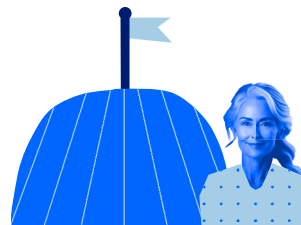
Modul I

Vytváření
pozitivního
třídního
klimatu

Modul II

Realizace
výuky srozumitelné
pro všechny
žáky

Modul III

Umožnění
různého tempa
a obtížnosti
výuky

Modul III

Umožnění různého tempa a obtížnosti výuky

Třetí etapou učitelovy cesty za zkvalitněním práce s heterogenní třídou je téma **umožnění různého tempa a obtížnosti výuky**. V rámci tohoto modulu se budeme věnovat **třem zásadám** představeným v obrázku níže.

Vytvářejme
obsahově gradované úlohy

Umožňujme
žákům pracovat
svým tempem

Používejme
ve výuce
kotvící aktivitu

Kde vidím své PRIORITY?

Modul III tvoří **tři zásady**. Doporučujeme věnovat se v **určeném období vždy pouze jedné** zásadě. Pro pomoc při rozhodování, se kterou zásadou v rámci modulu III začít, můžete využít **pomůcku** níže. Na ilustracích si vyznačte, **nakolik se v daných tématech cítíte kompetentní a jistí**. Poté můžete začít tou zásadou, ve které vnímáte **nejmenší jistotu**, či tou, ve které máte **nejméně zkušeností**.

**Vytvářejme
obsahově gradované
úlohy**

**Umožňujme
žákům pracovat
svým tempem**

**Používejme
ve výuce kotvící
aktivity**

ZÁSADA

Vytvářejme
obsahově gradované
úlohy

NEŽ se pustím do práce v zásadě

Jaká témata jsou pro mě v rámci dané zásady klíčová?

DATUM:

Jaká témata vnímám v rámci dané zásady jako **klíčová**?

Co **vyzkouším** v nejbližší době?

V čem jsou **mé silné stránky** při tvorbě obsahově gradovaných úloh?

V čem jsou **mé slabé stránky** při tvorbě obsahově gradovaných úloh?

Napište **konkrétní činnosti**, na které se chcete nyní v souladu s naplněním zásady soustředit:

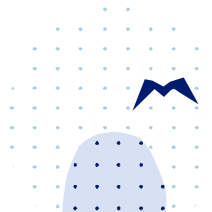
Zapište si **postřehy a otázky**, které vás napadají při realizaci, a proberte je s kolegy:

CHECK-LIST k zásadě

Nakolik si věřím v krocích?

Obrázek představuje jednotlivé kroky učitele vedoucí k naplnění zásady **Vytvářejme obsahově gradované úlohy.** Ve spodní části obrázku se můžete hodnotit, **nakolik si již nyní v daném kroku ve své praxi věříte**, nakolik se vám v daném kroku daří, nebo si můžete zvolit vlastní sebehodnoticí kritérium.

A nyní KROK za krokem... 1

Respektuji individuální možnosti svých žáků
a uvědomuji si zónu jejich nejbližšího vývoje.

DATUM:

Jak moc a v čem vnímám rozmanitost svých žáků
s ohledem na jejich zónu nejbližšího vývoje?

Jakým způsobem přihlížím ve výuce k různé úrovni
zóny nejbližšího vývoje svých žáků?

Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si запиšte na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 1

DATUM:

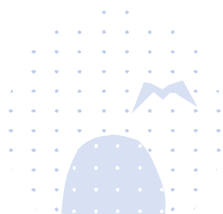

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

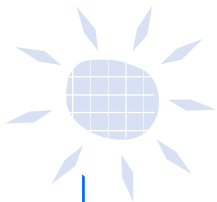
Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?
Zapište si konkrétní situace a konkrétní žáky:

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

TIPY, jak posílit krok 1

V heterogenní třídě lze u každého žáka předpokládat **různou úroveň zóny nejbližšího vývoje**. Snažte se přistupovat k této skutečnosti jako k **příjemné výzvě** a k možnosti **obohacení** všech žáků.

Zamyslete se, zda u všech žáků dovedete v daném předmětu určit jejich **zónu nejbližšího vývoje** (tzn. které úkoly jsou pro ně **přiměřenou výzvou** a zvládnou je vypracovat **s dopomocí**).

Pokud vnímáte, že máte ve vztahu k zóně nejbližšího vývoje ve třídě u žáků **velký rozptyl**, snažte se mezi nimi najít **„střed“**, který pro vás může být hlavním ukazatelem pro **tvorbu cílů a obsahu výuky**. Zvažujte, jakým způsobem lze dalším žákům či skupinám žáků úlohy **gradovat**.

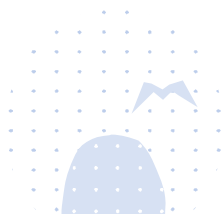
DRUHÉ ohlédnutí za krokem 1

DATUM:

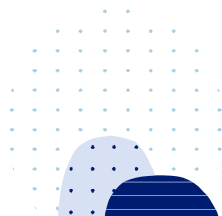

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, které vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

A nyní KROK za krokem... 2

Upravuji jednu společnou úlohu se stejným obsahem pro jednotlivé žáky.

DATUM:

Jak často a jak se mi daří upravit **jednu společnou úlohu** se stejným obsahem pro jednotlivé žáky?

Jakým způsobem vybírám úlohy, které upravuji pro jednotlivé žáky s **ohledem na jejich schopnosti**?

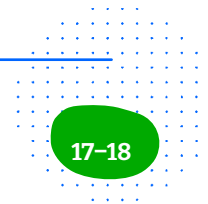
Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

Zásada: Vytvářejme obsahově gradované úlohy

Modul III

17–18

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 2

DATUM:

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

TIPY, jak posílit krok 2

Vypište si, **jakým způsobem** dosahujete **variability** typů úkolů co do jejich **rozsahu**:

NYNÍ

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

Vypište si, **jakým způsobem** dosahujete **variability** typů úkolů co do jejich **obsahu**:

NYNÍ

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

Vytvořte **jednu společnou úlohu s různými úrovněmi** (např. Napište dopis kamarádovi z prázdnin. Úrovně:

- A. žáci píšou celý text sami; B. text je zčásti napsaný; C. text obsahuje chybějící slova, žáci je mají vhodně doplnit; D. celý text je napsaný a obsahuje alternativy ve slovech, ze kterých žáci vybírají).

DRUHÉ ohlédnutí za krokem **2**

DATUM:

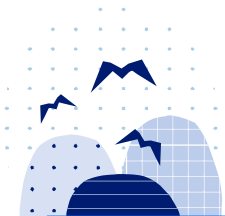

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému
zhodnocení:

Zapište si, které vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete
udržet ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

A nyní KROK za krokem... 3

Zadávám zároveň různé úlohy, které se liší svým obsahem zadání.

DATUM:

Jak často a jakým způsobem tvořím úlohy s **různým obsahem** pro jednotlivé žáky?

V čem vnímám **výzvy** při tvorbě úloh s **různým obsahem** pro jednotlivé žáky?

Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

Zásada: Vytvářejme obsahově gradované úlohy

Modul III

21–22

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 3

DATUM:

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

TIPY, jak posílit krok 3

Zapište si, jakým způsobem **tvoříte** a **zadáвате gradované** úlohy:

NYNÍ

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

Tvořte **gradované úlohy** s **různým zadáním** za využití **Bloomovy taxonomie výukových cílů** (zapamatovat si, rozumět, aplikovat, analyzovat, hodnotit, tvořit). Využijte pomůcku k **zásadě 4 v publikaci Desatera**.

NYNÍ

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

Tvořte **úkolové karty** s gradovaným zadáním, které můžete ve výuce opakovaně využívat. S kartami lze také pracovat **ve skupině**, kdy žáci mají za úkol buď vypracovat několik karet určité úrovně, nebo od každé úrovně zpracovat jednu úlohu. Takto umožníte **všem zapojit se** do výuky i při **heterogenním rozřazení žáků do skupin**.

DRUHÉ ohlédnutí za krokem 3

DATUM:

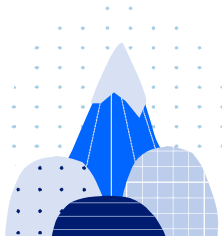

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, které vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

A nyní KROK za krokem... 4

Opakovaně nabízím žákům na výběr úlohy, které jim umožňují odhadovat jejich schopnosti a držet se v zóně jejich nejbližšího vývoje.

DATUM:

Jakým způsobem zadávám žákům úlohy s **různým obsahem**?

Jak se žáky pracuji na odhadování **vlastních schopností** a jak je motivuji k volbě **adekvátní obtížnosti**?

Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si запиšte na další stranu.

Na kolik se mi to nyní daří? ○○○○○

Zásada: Vytvářejme obsahově gradované úlohy

Modul III

25–26

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 4

DATUM:

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

TIPY, jak posílit krok 4

Dávejte žákům možnost, aby si **úroveň úlohy volili sami** či na základě konzultace s vámi. Mohou tak rozvíjet reálný **odhad vlastních schopností**.

Nabízejte žákům takové úlohy, ve kterých **splnění vyšší úrovně nepředpokládá splnění nižších úrovní** (lze samostatně vybrat úlohu dané úrovně).

DRUHÉ ohlédnutí za krokem 4

DATUM:

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, které vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

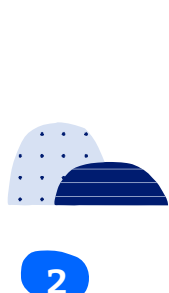
ZÁVĚREČNÉ OHLÉDNUTÍ aneb jak se mi dařilo?

Obrázek představuje jednotlivé kroky učitele vedoucí k naplnění zásady **Vytvářejme obsahově gradované úlohy**. Ve spodní části obrázku se můžete nyní opět ohodnotit, **nakolik si v daném kroku ve své praxi věříte**, nakolik se vám v daném kroku daří, nebo si můžete zvolit vlastní sebehodnoticí kritérium. Výsledek můžete **porovnat** se svým vstupním sebehodnocením a uvidíte **pokrok**, kterého jste v jednotlivých krocích dosáhli.

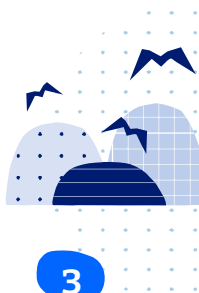
1

Respektuji **individuální možnosti** svých žáků a uvědomuji si **zónu jejich nejbližšího vývoje**.

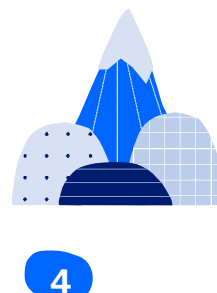
2

Upravuji **jednu společnou úlohu** se stejným obsahem pro jednotlivé žáky.

3

Zadávám zároveň **různé úlohy**, které se liší svým obsahem zadání.

4

Opakovaně **nabízím** žákům **na výběr úlohy**, které jim umožňují odhadovat jejich schopnosti a držet se v **zóně jejich nejbližšího vývoje**.

NEZAPOMEŇTE se ocenit

Nezapomeňte se ocenit za to, když se vám podaří splnit dílčí krok, který jste si v oblasti promýšlení a vytváření obsahově gradovaných úloh naplánoval/a. Vepište si do obrázku, jakým způsobem se odměníte.

Prostor pro poznámky, vyjádření vlastních myšlenek, nápadů
a postřehů k průběhu práce na zásadě:
Vytvářejme obsahově gradované úlohy

Závěrečný tip: Označujte jednotlivé úrovně úloh barvami, nikoli čísly. Omezíte tak možnost porovnávání se mezi žáky navzájem ve stylu: „Ty máš jenom úroveň jedna, já už pracuji na pětce.“

ZÁSADA

Umožňujeme
žákům pracovat
svým tempem

NEŽ se pustím do práce v zásadě

Jaká témata jsou pro mě v rámci dané zásady klíčová?

DATUM:

Jaká témata vnímám v rámci dané zásady jako **klíčová**?

Co **vyzkouším** v nejbližší době?

V čem jsou **mé silné stránky** při umožňování žákům, aby pracovali svým tempem?

V čem jsou **mé slabé stránky** při umožňování žákům, aby pracovali svým tempem?

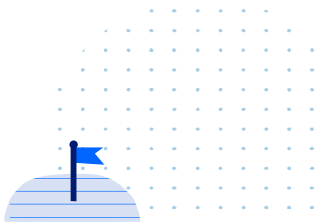
Napište konkrétní **činnosti**, na které se chcete nyní soustředit v souladu s naplněním zásady:

Zapište si **postřehy a otázky**, které vás napadají při realizaci, a proberte je s kolegy:

CHECK-LIST k zásadě

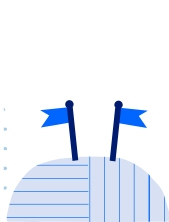
Nakolik si věřím v krocích?

Obrázek představuje **jednotlivé kroky** učitele vedoucí k naplnění zásady **Umožňujeme žákům pracovat svým tempem**. Ve spodní části obrázku se můžete ohodnotit, **nakolik si v daném kroku ve své praxi věříte**, nakolik se vám v daném kroku daří, nebo si můžete zvolit vlastní sebehodnoticí kritérium.

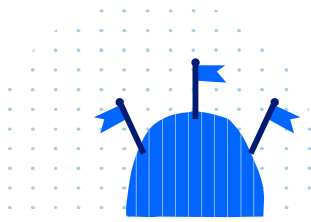
1

Uvědomuji si, že **tempo** rozvázných **žáků těžko změním**, stejně jako těch živějších, a takový stav **respektuji**.

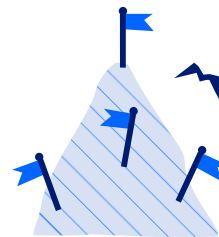
2

Vytvářím **podmínky pro rozdělení práce** na menší úseky.

3

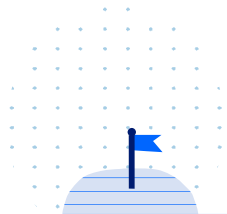
Disponuji **navazujícím zadáním** pro žáky pracující rychlejším tempem.

4

Rozvíjím **schopnosti** svých žáků pracovat **samostatně s časem**.

A nyní KROK za krokem... 1

Uvědomuji si, že tempo rozvážných žáků těžko změním, stejně jako nezměním tempo těch živějších, a takový stav respektuji.

DATUM:

V jakých situacích si nejvíce všímám **variability** v pracovním tempu svých žáků?

Jaké pocity ve mně vyvolává fakt, že **pracovní tempo** mých žáků se někdy značně liší?

Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si запиšte na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 1

DATUM:

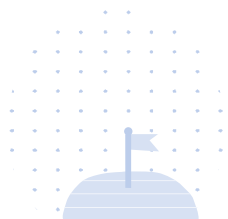

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

Zásada: Umožňujeme žákům pracovat svým tempem

Modul III

35-36

TIPY, jak posílit krok 1

Pozorujte, jak se žáci **liší v pracovním tempu**. **Pracují samostatně?** Kolik žáků potřebuje pravidelně **dopomoc**? Kolik žáků pravidelně **nestihne** dokončit práci v daném čase? Platí, že pracovní tempo žáka se **mění** v jednotlivých předmětech? Pozorování si můžete zapisovat:

Zamyslete se, zda je možné žáky pomyslně **rozdělit do skupin** podle jejich pracovního tempa. **Kolik skupin** by vzniklo?

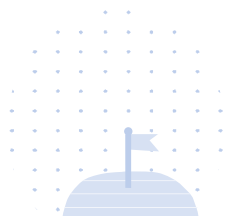
DRUHÉ ohlédnutí za krokem 1

DATUM:

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, které **vyzkoušené aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

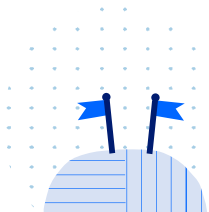

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

Zásada: Umožňujeme žákům pracovat svým tempem

Modul III

37–38

A nyní KROK za krokem... 2

Vytvářím podmínky pro rozdělení práce na menší úseky.

DATUM:

V jakých konkrétních situacích se mi **podařilo** žákům **rozdělit práci** na menší úseky?

Všiml/a jsem si situací, kdy někteří žáci potřebovali práci rozdělit na dílčí úseky, ale **nepodařilo se mi to**.
Zapište si konkrétní situace:

Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 2

DATUM:

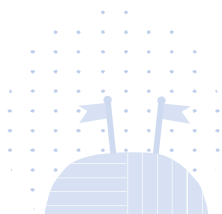

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

Jakou mají mé snahy **odezvu** u žáků?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

Zásada: Umožňujeme žákům pracovat svým tempem

Modul III

39-40

TIPY, jak posílit krok 2

Zamyslete se nad tím, zda a jak konkrétně se vám **daří rozdělovat** zadané úkoly na **dílčí zvládnutelné kroky**, aby i žáci s **pomalejším pracovním tempem** mohli lépe plnit zadání:

NYNÍ

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

Poskytněte žákům na určeném místě **nápovědu** ve formě **ukázky výsledku** dílčích kroků zadané práce.

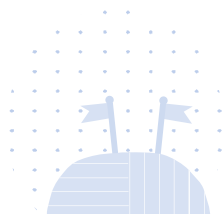
DRUHÉ ohlédnutí za krokem 2

DATUM:

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, **které** vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

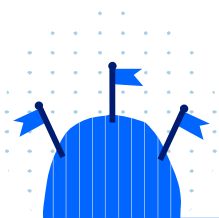

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

Zásada: Umožňujme žákům pracovat svým tempem

Modul III

41–42

A nyní KROK za krokem... 3

Disponuji navazujícím zadáním pro žáky pracující rychlejším tempem.

DATUM:

Co dělám v případech, kdy někteří žáci **dokončí práci v předstihu** a ostatní ještě pracují?

Všiml/a jsem si některých situací, kdy **rychlejší** žáci po dokončení své práce **vyrušovali ostatní**.
Zapište si konkrétní situace a konkrétní žáky:

Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 3

DATUM:

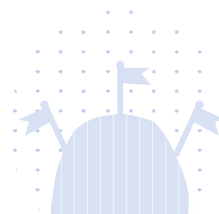

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

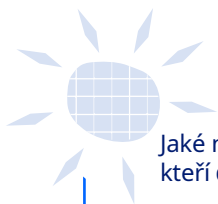

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

Zásada: Umožňujeme žákům pracovat svým tempem

Modul III

43–44

TIPY, jak posílit krok 3

Jaké navazující **úkoly** máte připravené pro žáky, kteří **dokončí svou práci dřív**?

NYNÍ

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

Mějte připraveny **varianty zadání** pro ty žáky, kteří budou potřebovat **úkoly navíc**. Žákům můžete **dát na výběr** vhodné varianty.

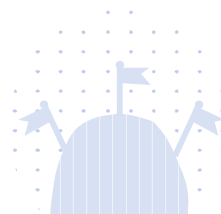
DRUHÉ ohlédnutí za krokem **3**

DATUM:

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, které vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

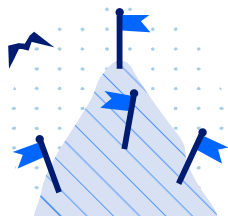

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

Zásada: Umožňujme žákům pracovat svým tempem

Modul III

45-46

A nyní KROK za krokem... 4

Rozvíjím schopnosti svých žáků pracovat samostatně s časem.

DATUM:

V jakých situacích dokážu vést žáky k **samostatné** práci s časem a k **plánování** vlastní práce?

Všiml/a jsem si, že někteří žáci **nedovedou** adekvátně **odhadnout čas**, který potřebují na splnění úkolu.
Zapište si konkrétní situace a konkrétní žáky:

Jak budu pokračovat? Kolik potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 4

DATUM:

Zapište si, **jaké** konkrétní kroky **realizujete**:

Jakou mají mé snahy **odezvu** u žáků?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

Zásada: Umožňujeme žákům pracovat svým tempem

Modul III

47-48

TIPY, jak posílit krok 4

Jakým způsobem žákům určujete **čas na vypracování úkolu**? Mají všichni žáci **stejný čas**?

NYNÍ

Vedte žáky k **samostatnému odhadu**, kolik času jim jednotlivé úkoly zaberou. **Úspěch i neúspěch** mějte jako téma pro **reflexi** výuky.

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

DRUHÉ ohlédnutí za krokem 4

DATUM:

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, **které** vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

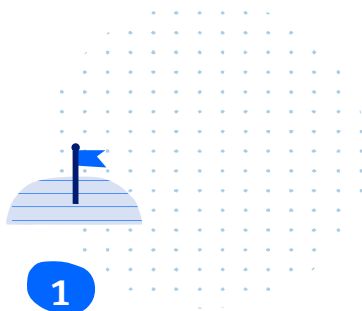
Zásada: Umožňujeme žákům pracovat svým tempem

Modul III

49–50

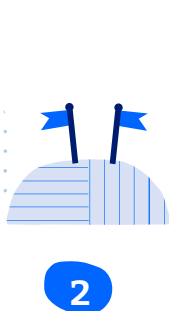
ZÁVĚREČNÉ OHLÉDNUTÍ aneb jak se mi dařilo?

Obrázek představuje **jednotlivé kroky** učitele vedoucí k naplnění zásady **Umožňujeme žákům pracovat svým tempem**. Ve spodní části obrázku se můžete nyní opět ohodnotit, **nakolik si v daném kroku ve své praxi věříte**, nakolik se vám v daném kroku daří, nebo si můžete zvolit vlastní sebehodnoticí kritérium. Výsledek můžete **porovnat** se svým vstupním sebehodnocením a uvidíte **pokrok**, kterého jste v jednotlivých krocích dosáhli.

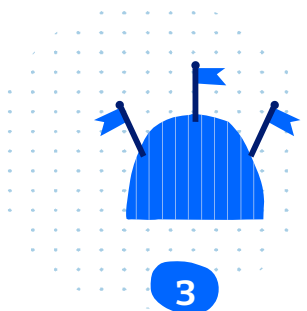
1

Uvědomuji si, že **tempo** rozvážných **žáků těžko změním**, stejně jako těch živějších, a takový stav **respektuji**.

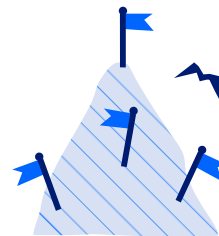
2

Vytvářím **podmínky pro rozdělení práce** na menší úseky.

3

Disponuji **navazujícím zadáním** pro žáky pracující rychlejším tempem.

4

Rozvívám **schopnosti** svých žáků pracovat **samostatně s časem**.

NEZAPOMEŇTE se ocenit

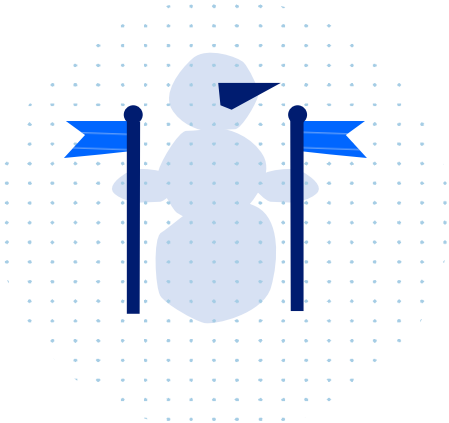
Nezapomeňte se ocenit za to, když se vám podaří splnit dílčí krok, který jste si v oblasti umožnění žákům pracovat svým tempem naplánoval/a. Vepište si do obrázku, jakým způsobem se odměníte.

Prostor pro poznámky, vyjádření vlastních myšlenek, nápadů a postřehů k průběhu práce na zásadě:
Umožňujeme žákům pracovat svým tempem

Závěrečný tip: Vedte své žáky ke schopnosti dokončovat úkoly. Rozhodněte spolu s nimi, co se stane s úkolem, který žák nestihne dodělat v časovém limitu vámi či jím stanoveném (Dodělat doma? Dodělat příští hodinu? Nedodělat a diskutovat, proč se daný časový limit nepodařilo naplnit a co udělat příště jinak?). O nedokončených úkolech si může žák vést záznamy ve svém deníku.

ZÁSADA

Používejme
ve výuce
kotvící aktivity

NEŽ se pustím do práce v zásadě

Jaká témata jsou pro mě v rámci dané zásady klíčová?

DATUM:

Jaká témata vnímám v rámci dané zásady jako klíčová?

V čem jsou **mé silné stránky** při tvorbě a využívání kotvících aktivit ve výuce?

V čem jsou **mé slabé stránky** při tvorbě a využívání kotvících aktivit ve výuce?

Co vyzkouším v nejbližší době?

Napište **konkrétní činnosti**, na které se chcete nyní soustředit v souladu s naplněním zásady:

Zapište si **postřehy a otázky**, které vás při realizaci napadají, a proberte je s kolegy:

CHECK-LIST k zásadě

Nakolik si věřím v krocích?

Obrázek představuje **jednotlivé kroky** učitele vedoucí k naplnění zásady **Používejme ve výuce kotvící aktivity.** Ve spodní části obrázku se můžete ohodnotit, **nakolik si již nyní v daném kroku ve své praxi věříte**, nakolik se vám v daném kroku daří, nebo si můžete zvolit vlastní sebehodnoticí kritérium.

1

Mám se žáky domluvený postup, jak **odevzdávat dokončenou práci.**

2

Zadávám žákům, kteří svou práci dokončí dřív, jednu **společnou kotvící aktivitu.**

3

Mám s jednotlivými žáky domluvené **aktivity** pro případ, kdy svou práci **dokončí dříve než ostatní.**

4

Dávám žákům na **výběr z kotvících aktivit**, které jsou pro ně v dané situaci **smysluplné.**

A nyní KROK za krokem... 1

Mám se žáky domluvený postup, jak odevzdávat dokončenou práci.

DATUM:

Jakým způsobem obvykle probíhá odevzdávání dokončené práce? Vnímám ho jako funkční?

Všiml/a jsem si situaci, kdy žáci, kteří postupně svůj úkol dokončují, nevědí, co s hotovou prací dělat. Zapište si konkrétní situace:

Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

Zásada: Používejme ve výuce kotvící aktivity

Modul III

55–56

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 1

DATUM:

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

TIPY, jak posílit krok 1

Zapište si, jakým způsobem probíhá **odevzdávání dokončené práce** žáků. Je z vašeho pohledu **efektivní** a **funkční**, nebo zabírá příliš času a způsobuje chaos ve třídě?

NYNÍ

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

Zvolte ve třídě **místo**, kam budou žáci **samostatně odevzdávat** dokončenou práci („odevzdávárna“).

NYNÍ

PŘÁNÍ DO BUDOUCNA

DRUHÉ ohlédnutí za krokem 1

DATUM:

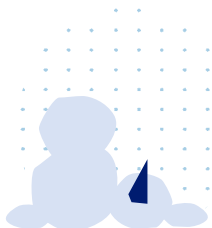

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, které **vyzkoušené aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

A nyní KROK za krokem... 2

Zadávám žákům, kteří svou práci dokončí dřív, jednu společnou kotvící aktivitu

DATUM:

Jakým způsobem vytvářím jednu společnou aktivitu pro žáky, kteří **dokončí úkol dříve**?

Všiml/a jsem si situací, kdy žáci nejsou spokojeni s navazující kotvící aktivitou, kterou jsem připravil/a.
Zapište si konkrétní situace:

Jak budu pokaračovat? **Kolik potřebuji času?** Datum prvního ohlédnutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

Zásada: Používejme ve výuce kotvící aktivity

Modul III

59–60

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 2

DATUM:

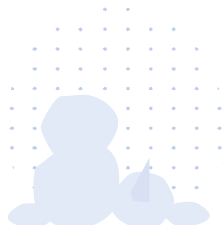

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

TIPY, jak posílit krok 2

Vypište si kotvící aktivity **časově nenáročné na přípravu**, které připadají v úvahu pro zadání žákům, kteří dokončí svůj úkol dříve.

Snažte se, aby vámi nabídnutá kotvící aktivita umožňovala žákům **využít** jejich **kreativitu** a byla pro ně **zábavná** (např. dopis někomu o tom, co zažil ve vaší hodině; dopis spolužákovi, který v danou hodinu chyběl, o tom, co se během ní dělo; křížovka navazující na látku probranou v hodině; písemné shrnutí zajímavého textu k tématu; popis toho, co se dnes žák naučil, v cizím jazyce).

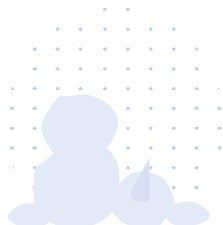
DRUHÉ ohlédnutí za krokem 2

DATUM:

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, **které** vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

A nyní KROK za krokem... 3

Mám s jednotlivými žáky domluvené aktivity pro případ, kdy svou práci dokončí dříve než ostatní.

DATUM:

Jakým způsobem se žáky diskutuji povolené aktivity poté, co **dokončí svou práci**?

Všiml/a jsem si situací, kdy domluvené aktivity nepřinášejí do třídy pohodu, ale rozruch. Zapište si konkrétní situace:

Jak budu pokračovat? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlédnutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

Zásada: Používejme ve výuce kotvící aktivity

Modul III

63–64

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 3

DATUM:

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

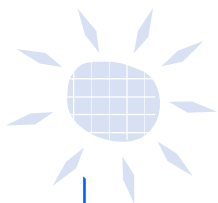
Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

TIPY, jak posílit krok 3

Umožněte žákům, aby **sami navrhovali aktivity**, které mohou dělat, pokud **dokončí svou práci dříve**.

Snažte se **návrhy** žáků realisticky **posoudit** a ve skupině **prodiskutovat** (např. Nejedná se o aktivitu, která bude vyrušovat ostatní? Nejedná se o příliš lákavou aktivitu, která může frustrovat a demotivovat žáky, kteří ještě pracují?).

Návrhy, které můžete zkusit **jako první**: četba vlastní knihy; psaní vlastního deníku; dokončování nedodělané práce; pomoc s přípravou pomůcek na další hodiny; pomoc spolužákům, kteří ještě pracují; úklid vlastního portfolia; starost o třídu (např. ořezávání pastelek, vytřídění nefunkčních pomůcek).

DRUHÉ ohlédnutí za krokem 3

DATUM:

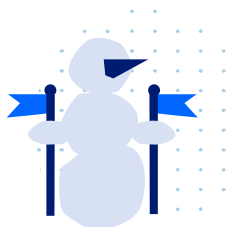

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, které vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

A nyní KROK za krokem... 4

Dávám žákům na výběr z kotvících aktivit,
které jsou pro žáka v dané situaci smysluplné.

DATUM:

V jakých situacích se mi podařilo nabídnout žákům variabilitu kotvících aktivit tak, že **každý** byl se svým výběrem spokojený?

Jakou váhu přikládám **variabilitě** v nabídce kotvících aktivit?

Jaké budou mé další konkrétní snahy v rámci daného kroku? **Kolik** potřebuji času? Datum prvního ohlednutí si zapište na další stranu.

Nakolik se mi to nyní daří? ○○○○○

Zásada: Používejme ve výuce kotvící aktivity

Modul III

67–68

PRVNÍ ohlédnutí za krokem 4

DATUM:

Zapište si, **jaké konkrétní kroky** realizujete:

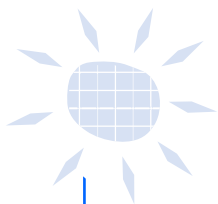
Jakou mají mé snahy u žáků **odezvu**?

Jak budu nyní pokračovat?

Kdy se vrátím k dalšímu ohlédnutí?

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

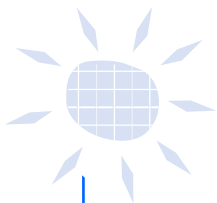

TIPY, jak posílit krok 4

Při přípravě kotvících aktivit mějte na paměti, že se **nemusí** nutně **vztahovat k obsahu dané hodiny**. Kotvící aktivity mohou souviset obecně s vaším předmětem či mohou mít „pouze“ **relaxační účel**. Některé se k danému předmětu ani vztahovat nemusí (např. omalovánky, mandaly, skládačky, puzzle).

Vytvořte **pravidla**, podle kterých budou žáci z kotvících aktivit **volit** (např. nejprve jedna kotvící aktivita vztahující se k předmětu, až potom relaxační).

Určete ve třídě **místo**, na kterém si žáci, kteří dokončí svou práci před časovým limitem, budou kotvící aktivity **vybírat**.

Stanovte a žákům sdělte, **co se bude dít** s dokončenými kotvícími aktivitami (např. odevzdat je ke kontrole, založit je do portfolia pro pozdější reflexi).

Návrhy na další **kotvící aktivity vztahující se k danému předmětu**: pracovní list podle vlastního výběru; osmisměrka/křížovka vztahující se k vašemu předmětu; didaktická pomůcka k některé látce vašeho předmětu; přiřazování kartiček; třídění podle kritéria; rozšiřující texty a pracovní listy k tématům z vašeho předmětu; tvorba vlastní pomůcky pro probranou látku („přiznaný tahák“); písemná reflexe vlastní práce a pochopení probírané látky.

DRUHÉ ohlédnutí za krokem 4

DATUM:

Zapište si, **v čem** vidíte **pokrok** oproti minulému zhodnocení:

Zapište si, které vyzkoušené **aktivity či tipy** chcete **udržet** ve své praxi i nadále:

Nakolik se mi nyní daří tento krok realizovat? ○○○○○

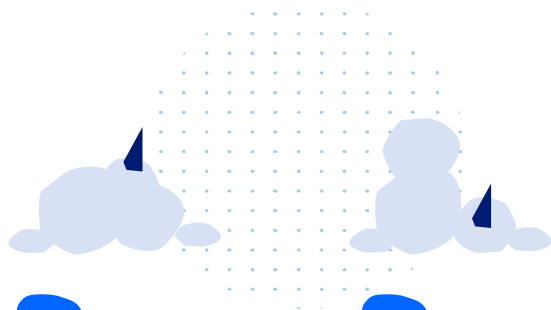
Zásada: Používejme ve výuce kotvící aktivity

Modul III

71-72

ZÁVĚREČNÉ OHLÉDNUTÍ aneb jak se mi dařilo?

Obrázek představuje **jednotlivé kroky** učitele vedoucí k naplnění zásady **Používejme ve výuce kotvící aktivity pro žáky s rychlejším tempem**. Ve spodní části obrázku se můžete nyní ohodnotit, **nakolik si již nyní v daném kroku ve své praxi věříte**, nakolik se vám v daném kroku daří, nebo si můžete zvolit vlastní sebehodnoticí kritérium. Výsledek můžete **porovnat** se svým vstupním sebehodnocením a uvidíte **pokrok**, kterého jste v jednotlivých krocích dosáhli.

1

Mám se žáky domluvený postup, jak **odevzdávat dokončenou práci**.

2

Zadávám žákům, kteří svou práci dokončí dřív, jednu **společnou kotvící aktivitu**.

3

Mám s jednotlivými žáky domluvené **aktivity** pro případ, kdy svou práci **dokončí dříve než ostatní**.

4

Dávám žákům na **výběr z kotvících aktivit**, které jsou pro ně v dané situaci **smysluplné**.

NEZAPOMEŇTE se ocenit

Nezapomeňte se ocenit za to, když se vám podaří splnit dílčí krok, který jste si v oblasti práce s kotvícími aktivitami naplánoval/a. Vepište si do obrázku, jakým způsobem se odměníte.

Prostor pro poznámky, vyjádření vlastních myšlenek, nápadů a postřehů k průběhu práce na zásadě: Používejme ve výuce kotvící aktivity

Závěrečný tip: Nechte žáky navrhovat konkrétní kotvící aktivity a podílet se na jejich konkrétní podobě a obsahu. Vidina aktivity, kterou sami vymysleli či vytvořili, může žáky vést k motivovanějšímu dopracování vámi zadaného úkolu.

OHLÉDNUTÍ ZA MODULEM III:

Umožnění různého tempa a obtížnosti výuky

Napište si pro sebe **vzkaz**, ve kterém si poznamenáte, k čemu se chcete po čase **opět vrátit** (konkrétní situace z výuky, další nápady do výuky).

ZÁVĚREM

Vážené paní učitelky, vážení páni učitelé,

trénink dovedností pro práci s heterogenním kolektivem je **dlouhodobý**, snad dokonce nekončící **proces**. Věříme, že využívání reflektivního deníku vám poskytlo **motivaci a inspiraci** v oblasti práce s heterogenním kolektivem a že se s jeho pomocí cítíte ve své pedagogické praxi jistější v situacích, ve kterých jste se dříve necítili zcela **komfortně**.

Skupiny vyučovaných žáků se každoročně (i v průběhu roku) mohou **měnit** a tím se mění i **potřeby učitelů**, které s novou skupinou žáků nastávají. Neváhejte se proto k reflektivnímu deníku, jeho zásadám, jednotlivým krokům a tipům vracet i v budoucnu, můžete v nich objevit další **inspiraci**.

SEZNAM použité literatury

- BARNIER, C. (2009). The Big what Now Book of Learning Styles: A Fresh and Demystifying Approach. Bingley: Emerald Books.
- BARTOŇOVÁ, M. (2013). Inkluzivní didaktika v základní škole se zřetelem na edukaci žáků s lehkým mentálním postižením. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- BARTOŇOVÁ, M. et al. (2013). Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- BARTOŇOVÁ, M., & VÍTKOVÁ, M. (2020). Efektivní vyučování v heterogenní třídě se zřetelem na metody a učební strategie. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- ČAPEK, R. (2017). Líný učitel – Jak učit dobře a efektivně. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o.
- EICHHORN, Ch. (2019). Učitel a práce se třídou. Praha: Raabe.
- COHEN, E. G., & LOTAN, R. A. (2014). Designing groupwork: strategies for the heterogeneous classroom. 3rd ed. New York: Teachers College Press.
- KASÍKOVÁ, H., & VALENTA, J. (1994). Reformu dělá učitel aneb Diferenciace, individualizace, kooperace ve vyučování: (pohledy pedagogické). 1. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii.
- MAREŠ, J. (1998). Styly učení žáků a studentů. 1. vyd. Praha: Portál.

- PRASHNIG, B. (2006). Learning styles in action. 1st pub. London: Network Continuum Education.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., & MAREŠ, J. (2009). Pedagogický slovník. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál.
- SIEGLOVÁ, D. (2019). Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století. 1. vyd. Praha: Grada.
- ŠMEJKALOVÁ, R., & SCHMIDOVÁ, K. (2012). Třída v pohodě aneb aktivity pro podporu dobrých vztahů mezi žáky [online]. Praha: SCIO, s.r.o. <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/749>
- THOROVÁ, K. (2015). Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. 1. vyd. Praha: Portál.
- TOMLINSON, C. A. (2001). How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms [online]. 2nd ed. Alexandria, Va.: Association for Supervision and Curriculum Development. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=3002067>
- VALIŠOVÁ, A. et al. (2007). Pedagogika pro učitele. 1. vyd. Praha: Grada.

Cesta učitele k úspěšné práci s heterogenní třídou

REFLEKTIVNÍ DENÍK

Mgr. Klára Majčíková, Ph.D., PhDr. Renata Votavová

Vydal Národní pedagogický institut České republiky,

Senovážné náměstí 25, Praha

Rok vydání: 2025, první vydání

Editorské práce: Mgr. Marie Komorná, Ph.D.

Ilustrace, grafická úprava a sazba: Hedvika Marešová

Aktuální informace o publikacích Národního pedagogického
institutu České republiky najdete na webových stránkách
www.npi.cz a www.zapojmevsechny.cz.

Publikaci Desatero úspěšné práce s heterogenní třídou
najdete pod tímto QR kódem:

